

NBP

Narodowy Bank Polski

Grudzień 2017 r.

Raport o nadzorze systemowym w zakresie polskiego systemu płatniczego za 2016 r.

Grudzień 2017 r.

Raport o nadzorze systemowym w zakresie polskiego systemu płatniczego za 2016 r.

Opracował:
DSP-ZAN

Wydał:
Narodowy Bank Polski
00-919 Warszawa
ul. Świętokrzyska 11/21 www.nbp.pl

© Copyright Narodowy Bank Polski 2017

Spis treści

Wprowadzenie	4
Rozdział 1. Uwarunkowania nadzoru systemowego w Polsce w 2016 r.	6
Rozdział 2. Systemy płatności	9
Rozdział 3. Systemy rozrachunku i systemy rozliczeń papierów wartościowych	12
Rozdział 4. Usługa acquiringu	14
Rozdział 5. Ocena nadzorowanej infrastruktury systemu płatniczego	15
Spis skrótów	16

Wprowadzenie

Raport o nadzorze systemowym w zakresie polskiego systemu płatniczego za 2016 r. (zwany dalej *Raportem*) został sporządzony w związku z wykonywaniem przez Narodowy Bank Polski (NBP) zadania związanego ze sprawowaniem nadzoru systemowego (*oversight*) nad systemem płatniczym, stanowiącego jedną z podstawowych funkcji banków centralnych.

Niniejszy *Raport* jest pierwszym zbiorczym opracowaniem na temat nadzorowanych przez NBP systemów i usług oraz działań nadzorczych podejmowanych przez NBP w danym roku kalendarzowym. Zaprezentowano w nim syntetyczną informację na temat funkcjonowania w 2016 r. systemów płatności, systemów rozliczeń i systemów rozrachunku papierów wartościowych oraz usługi *acquiringu*¹, objętych nadzorem NBP, a także działań nadzorczych podjętych przez NBP² w 2016 r.

Prezentowany materiał zawiera informacje o:

- uwarunkowaniach sprawowania przez NBP nadzoru systemowego;
- systemach płatności: wysokokwotowych SORBNET2 i TARGET2-NBP, prowadzonych przez NBP, oraz detalicznych systemach: Elixir, Euro Elixir, Express Elixir i Inkart, prowadzonych przez Krajową Izbę Rozliczeniową (KIR SA), Systemie płatności BlueCash prowadzonym przez Blue Media SA, Systemie Płatności Mobilnych BLIK prowadzonym przez Polski Standard Płatności Sp. z o.o. (PSP) oraz Krajowym Systemie Rozliczeń (KSR) prowadzonym przez First Data SA;
- systemie rozrachunku papierów wartościowych prowadzonym przez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych (KDPW SA), systemach rozliczeń papierów wartościowych prowadzonych przez KDPW_CCP SA, systemie rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych IRGiT SRF³ prowadzonym przez Izbę Rozliczeniową Giełd Towarowych SA (IRGiT SA) oraz systemie rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych SKARBNET4 prowadzonym przez NBP;
- usłudze *acquiringu*.

W *Raporcie* przedstawiono zagregowane dane statystyczne odzwierciedlające rozwój systemu płatniczego w Polsce w 2016 r., a także prowadzone w tym okresie działania nadzorcze.

Ponieważ jednym z kryteriów oceny systemów płatności jest ich zdolność do przetwarzania znacznej liczby operacji, w kategoriach dotyczących wartości oraz liczby przetworzonych zleceń płatniczych celowo w *Raporcie* uwzględniono również zlecenia płatnicze, które nie

¹ Usługa świadczona przez krajowe instytucje płatnicze (KIP). Przez *acquiring* rozumie się usługę płatniczą zdefiniowaną w art. 3 ust. 1 pkt 5 Ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz.U. z 2014 r. poz. 873, z późn. zm.).

² W *Raporcie* zaprezentowano nadzór systemowy sprawowany przez Prezesa NBP w zakresie obowiązującym na koniec grudnia 2016 r. W 2017 r. zakres ten rozszerzono o nadzór nad schematami płatniczymi, co zostało opisane w kolejnej edycji raportu, za 2017 r.

³ SRF oznacza system rozliczeń finansowych na rynku towarowym.

zostały zrealizowane, np. w wyniku niedoboru płynności czy odrzucenia. W rezultacie może występować niewielka różnica między danymi w *Raporcie* a danymi w innych opracowaniach NBP, w których uwzględniono wyłącznie zlecenia zrealizowane w określonym systemie.

W 2016 r. NBP nie miał jeszcze podstaw prawnych do gromadzenia danych o charakterze nadzorczym od podmiotów działających w ramach infrastruktury rynku finansowego⁴. W związku z tym wystosował do operatorów nadzorowanych systemów pisemne prośby o przekazanie podstawowych informacji niezbędnych do opracowania *Raportu*. Do stworzenia *Raportu* posłużyły również dane dotychczas zbierane przez NBP oraz ogólnodostępne informacje o systemach, upublicznione przez ich operatorów. Do analizy danych dotyczących podmiotów świadczących usługę *acquiringu* wykorzystano także dane z dokumentu „Informacja o sytuacji Krajowych Instytucji Płatniczych (KIP) i Biur Usług Płatniczych (BUP) w 2016 roku”⁵, opracowanego przez Urząd Komisji Nadzoru Finansowego (UKNF).

⁴ Uprawnienia te NBP otrzymał na mocy Ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw, która weszła w życie 8 lutego 2017 r. Zostały one doprecyzowane w następujących aktach wykonawczych Ministra Rozwoju i Finansów: Rozporządzeniu w sprawie funkcjonowania schematu płatniczego (Dz.U. z 2017 r. poz. 995), Rozporządzeniu w sprawie danych i informacji przekazywanych przez podmioty prowadzące depozyt papierów wartościowych, system rejestracji instrumentów finansowych niebędących papierami wartościowymi oraz system rozrachunku (Dz.U. z 2017 r. poz. 948) i Rozporządzeniu w sprawie funkcjonowania systemu płatności (Dz.U. z 2017 r. poz. 1060).

⁵ Informacja o sytuacji Krajowych Instytucji Płatniczych (KIP) i Biur Usług Płatniczych (BUP) w 2016 roku, https://www.knf.gov.pl/?articleId=56434&p_id=18.

Uwarunkowania nadzoru systemowego w Polsce w 2016 r.

W 2016 r. NBP prowadził działania w zakresie nadzoru systemowego na podstawie *Polityki sprawowania przez Narodowy Bank Polski nadzoru systemowego w zakresie systemu płatniczego* (dalej *Polityki*), zatwierdzonej przez Zarząd NBP w październiku 2015 r.⁶ Zgodnie z tym dokumentem nadzór systemowy (*oversight*) nad systemem płatniczym koncentrował się na funkcjonowaniu systemów płatności, systemów rozliczeń i systemów rozrachunku papierów wartościowych oraz usługi acquiringu świadczonej przez KIP. Podstawę prawną sprawowania przez NBP nadzoru systemowego nad ww. systemami w 2016 r. stanowiły:

- Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami⁷ (dalej ustawa o ostateczności rozrachunku) – w odniesieniu do systemów płatności (wyłączny nadzór Prezesa NBP);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi⁸ (dalej ustawa o obrocie instrumentami finansowymi) – w odniesieniu do systemów rozliczeń i systemów rozrachunku papierów wartościowych; nadzór polega na współpracy z głównym organem nadzoru, tj. Komisją Nadzoru Finansowego (KNF), i jest realizowany m.in. w drodze wydawania przez Prezesa NBP opinii na wniosek KNF;
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych⁹ (dalej ustawa o usługach płatniczych) – w odniesieniu do usługi acquiringu; nadzór polega na współpracy z głównym organem nadzoru, tj. KNF, i jest realizowany w drodze wydawania przez Prezesa NBP opinii na wniosek KNF.

Podział nadzorowanej przez Prezesa NBP infrastruktury rynku płatniczego w Polsce przedstawiono na schemacie 1.

Sprawowanie przez NBP nadzoru systemowego w 2016 r. polegało na pozyskiwaniu informacji o bieżącej działalności od nadzorowanych podmiotów, ocenie tej działalności oraz podejmowaniu działań na rzecz wprowadzania niezbędnych zmian w sposobie funkcjonowania ww. systemów i świadczenia usługi acquiringu. Prowadzone przez NBP działania w zakresie *oversight* wiązały się również z jego odpowiedzialnością za organizację rozliczeń pieniężnych, która wynika z art. 3 ust. 2 pkt 1 Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim¹⁰ (dalej ustawa o NBP).

⁶ W czerwcu 2017 r. Zarząd NBP przyjął nową *Politykę sprawowania przez Narodowy Bank Polski nadzoru systemowego w zakresie systemu płatniczego*, zgodnie z którą nadzorował w 2017 r. systemy płatności, systemy rozrachunku papierów wartościowych, systemy rozliczeń papierów wartościowych, usługę acquiringu oraz schematy płatnicze.

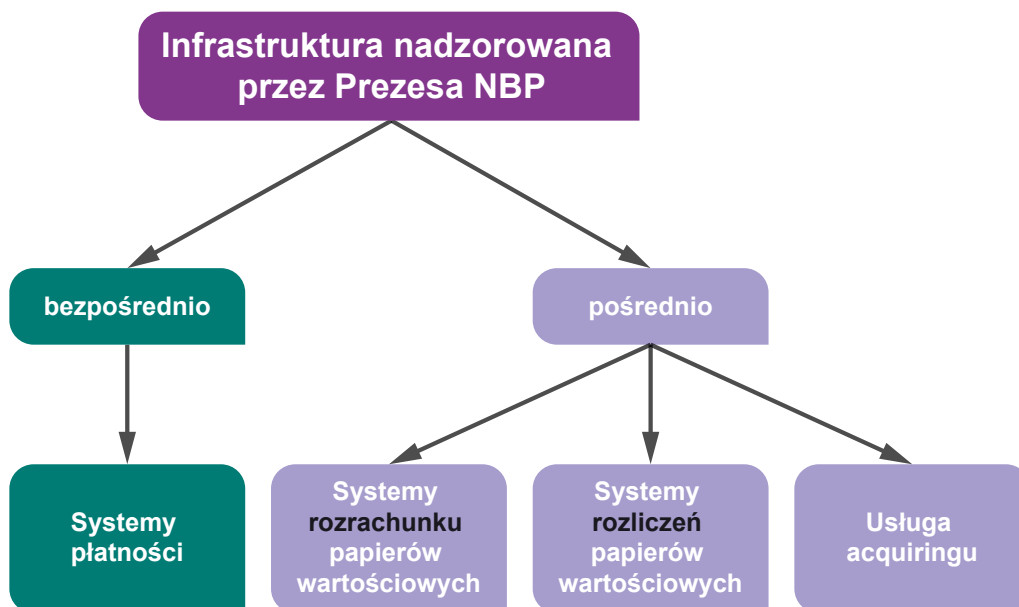
⁷ Dz.U. z 2016 r. poz. 1224, z późn. zm.

⁸ Dz.U. z 2016 r. poz. 1636, z późn. zm.

⁹ Dz.U. z 2016 r. poz. 1572, z późn. zm.

¹⁰ Dz.U. z 2013 r. poz. 908, z późn. zm.

Schemat 1. Infrastruktura rynku płatniczego w Polsce nadzorowana przez Prezesa NBP w 2016 r.

Źródło: opracowanie własne NBP.

Narzędzia sprawowania nadzoru systemowego w 2016 r. szczegółowo określała *Polityka*. Poza wspomnianym pozyskiwaniem informacji i ocenianiem funkcjonowania systemów oraz usługi acquiringu, istotnymi narzędziami niezbędnymi do prawidłowego pełnienia nadzoru systemowego były:

- zbieranie i analiza danych statystycznych,
- wyjaśnianie incydentów występujących w systemach,
- współpraca z podmiotami prowadzącymi systemy i świadczącymi usługę acquiringu.

Działania nadzorcze NBP w 2016 r. polegały przede wszystkim na monitorowaniu funkcjonowania systemów płatności z wykorzystaniem informacji pochodzących od ich operatorów. Wynikały one z konieczności zapewnienia przez operatorów systemów płatności sprawnego i bezpiecznego oraz zgodnego z prawem funkcjonowania tych systemów, a w konsekwencji – stabilnego funkcjonowania systemu płatniczego w Polsce.

Prezes NBP, sprawując w 2016 r. bieżący nadzór nad sprawnością, bezpieczeństwem i zgodnością z prawem funkcjonowania systemów płatności, wydawał zgody (w postaci decyzji Prezesa NBP) na prowadzenie systemów płatności oraz na dokonanie zmian w zasadach ich funkcjonowania na podstawie art. 16 ust. 1 i 3 ustawy o ostateczności rozrachunku.

W ramach nadzoru nad systemami rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych oraz świadczeniem usługi acquiringu Prezes NBP wydawał opinie na wniosek KNF. W przypadku systemów rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych podstawą prawną wydania opinii Prezesa NBP były przepisy art. 50 ust. 2 i art. 48 ust. 16 ustawy o obrocie instrumentami

finansowymi. Zgodnie z nimi zmiany w regulaminach funkcjonowania powyższych systemów wymagały zasięgnięcia przez KNF opinii Prezesa NBP. Z kolei na mocy art. 60 ust. 3 ustawy o usługach płatniczych Prezes NBP opiniował dla KNF wnioski podmiotów, które ubiegały się o zezwolenie KNF na świadczenie usługi *acquiringu*. Miało to służyć ocenie, czy usługa ta będzie świadczona sprawnie, bezpiecznie oraz zgodnie z przepisami prawa.

W zakresie nadzoru systemowego sprawowanego w 2016 r. NBP uczestniczył także w działaniach Europejskiego Banku Centralnego (EBC). Przedstawiciele NBP brali udział w pracach następujących komitetów oraz grup roboczych:

- Market Infrastructure and Payments Committee,
- Payment and Securities Oversight Working Group (PSOWG),
- Cyber Resilience Strategy Task Force (CR TF), w tym zespołu Cyber Resilience Oversight Expectations (CROE),
- European Forum on the Security of Retail Payments (SecuRe Pay).

W 2016 r. konieczne było dostosowanie polskiego prawa m.in. do Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/751 z dnia 29 kwietnia 2015 r. w sprawie opłat *interchange* w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę¹¹ (dalej: rozporządzenie 2015/751). W rezultacie wielomiesięcznych prac legislacyjnych została przyjęta Ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw¹². Jej przepisy dotyczące nadzoru nad systemem płatniczym weszły w życie 8 lutego 2017 r.

Dostosowując przepisy polskiego prawa do rozporządzenia 2015/751, ww. ustawa powierzyła Prezesowi NBP rolę organu właściwego w rozumieniu tego rozporządzenia w odniesieniu do systemów kart płatniczych i przyznała Prezesowi NBP kompetencje niezbędne do egzekwowania tego rozporządzenia w zakresie nadzoru nad systemami kart płatniczych. Należy zaznaczyć, że ustawa powierzyła Prezesowi NBP nadzór nad funkcjonowaniem schematów płatniczych¹³, co oznacza szerszy zakres, niż wynika bezpośrednio z przepisów rozporządzenia 2015/751, które odnosi się wyłącznie do systemów kart płatniczych. Dodatkowo dokonano w niej zmian w ustawie o ostateczności rozrachunku, doprecyzowując zakres nadzoru sprawowanego przez Prezesa NBP nad systemami płatności; m.in. przyznano Prezesowi NBP uprawnienie do wydawania zaleceń w stosunku do podmiotów prowadzących system płatności.

¹¹ Dz. Urz. UE L 123 z 19.05.2015 r., str. 1 oraz dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie porównywalności opłat związanych z rachunkami płatniczymi, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego (tzw. dyrektywa PAD).

¹² Dz.U. z 2016 r. poz. 1997.

¹³ Zgodnie z definicją zawartą w ustawie pojęcie schemat płatniczy obejmuje: (1) zbiór zasad przeprowadzania transakcji płatniczych, wydawania i akceptowania instrumentów płatniczych przez dostawców usług płatniczych i przetwarzania transakcji płatniczych wykonywanych przy użyciu instrumentów płatniczych oraz (2) system kart płatniczych.

Systemy płatności

Systemy płatności, w rozumieniu art. 1 pkt 1 ustawy o ostateczności rozrachunku, to podlegające polskiemu ustawodawstwu prawne powiązania pomiędzy co najmniej trzema instytucjami, z zastrzeżeniem że co najmniej jedna z nich jest podmiotem¹⁴ odpowiedzialnym za wykonywanie zobowiązań wynikających z realizacji zleceń rozrachunku w systemie, z wyłączeniem uczestnika pośredniego, w ramach których obowiązują wspólne dla tych uczestników zasady realizacji ich zleceń rozrachunku. Nieco inna, szersza definicja systemu płatności znajduje się w art. 2 pkt 27 ustawy o usługach płatniczych, według którego systemy płatności stanowią systemy transferu środków pieniężnych oparte na formalnych i znormalizowanych regulach oraz wspólnych zasadach dotyczących przetwarzania, rozliczania lub rozrachunku transakcji płatniczych. W celu zapewnienia sprawności i bezpieczeństwa systemu płatniczego podmioty stanowiące jego infrastrukturę objęte są nadzorem systemowym, w ramach którego punktem odniesienia są przepisy prawa krajowego i przyjęte standardy międzynarodowe oraz regulacje Unii Europejskiej (UE). Dla celów nadzoru systemowego nad systemami płatności wykorzystuje się definicję określoną w ustawie o ostateczności rozrachunku.

Systemy płatności dzielą się na systemy płatności wysokokwotowych oraz systemy płatności detalicznych. Systemy płatności wysokokwotowych są głównym elementem infrastruktury systemu płatniczego i uznaje się je za systemowo ważne (*Systemically Important Payment Systems*, SIPS). W polskim systemie płatniczym funkcjonują dwa systemy płatności wysokokwotowych, tj. SORBNET2 dla rozrachunków prowadzonych w złotych oraz TARGET2-NBP dla rozrachunków w euro. Ważną rolę odgrywają też systemy płatności detalicznych, zapewniające rozliczanie transakcji, których wartość z reguły nie przekracza 1 mln zł. W 2016 r. funkcjonowały następujące systemy płatności detalicznych: Elixir, Euro Elixir, Express Elixir, BlueCash, KSR, BLIK oraz Inkart. Zgodnie z klasyfikacją określoną w dokumencie *Polityka*, przyjętym przez Zarząd NBP, Elixir został zaliczony do systemowo ważnych systemów płatności detalicznych. W 2016 r. przetworzono w nim 95% detalicznych zleceń płatniczych zrealizowanych w Polsce. Z kolei system Euro Elixir, którego udział w całkowitym wolumenie transakcji wynosi zaledwie 1,2%, został zaliczony do istotnych systemów płatności. Jego istotność dla krajowej infrastruktury rynku finansowego wynika z faktu, że jest to jedyny system płatności detalicznych w euro. Należy podkreślić, że w polskiej infrastrukturze płatniczej funkcjonują dwa niezależne systemy płatności natychmiastowych (Express Elixir oraz BlueCash), co stanowi wyróżnik zarówno w skali europejskiej, jak i światowej (większość krajów w ogóle nie posiada systemów płatności natychmiastowych albo ma jeden tego typu system).

W Polsce funkcjonuje kilka niezależnych systemów płatności detalicznych oraz podmiotów świadczących usługi płatnicze. Taka dywersyfikacja znacznie zmniejsza ryzyko systemowe. Jest to szczególnie istotne ze względu na systematyczny wzrost transakcji bezgotówkowych,

¹⁴ Zgodnie z art. 1 ustawy o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych podmiotem tym może być: Narodowy Bank Polski, bank centralny innego kraju, bank krajowy lub oddział banku zagranicznego, dom maklerski, zagraniczna osoba prawna bądź organ władzy publicznej.

który jest efektem rozwoju gospodarczego oraz nowych tendencji obserwowanych w branży płatniczej.

W 2016 r. łączna liczba przetworzonych zleceń w systemach wysokokwotowych SORBNET2 i TARGET2-NBP wyniosła 5,3 mln i w porównaniu z 2015 r. wzrosła o prawie 300 tys. (tj. o 6%). Łączna wartość zleceń zrealizowanych w obu systemach wyniosła ponad 76,3 bln zł i zmniejszyła się w stosunku do poprzedniego roku o 0,6 bln zł (tj. o prawie 1%). Zmianę tę spowodował spadek wartości zleceń płatniczych zrealizowanych w systemie SORBNET2.

We wszystkich systemach płatności detalicznych: w systemowo ważnym (Elixir) i systemowo istotnym (Euro Elixir), w systemach płatności natychmiastowych (Express Elixir, BlueCash) oraz innych systemach płatności detalicznych (KSR, BLIK), przetworzono łącznie 1,8 mld transakcji płatniczych o wartości 5,0 bln zł¹⁵. W powyższych systemach (z wyjątkiem BlueCash) zarówno wartość, jak i liczba transakcji przetworzonych w IV kwartale 2016 r. wrosła w porównaniu z I kwartałem 2016 r. W systemie BlueCash w 2016 r. liczba transakcji stopniowo, z kwartału na kwartał malała. Systemy Elixir, Euro Elixir oraz Express Elixir (prowadzone przez tego samego operatora, tj. KIR SA) przetworzyły łącznie 96% wszystkich transakcji na rynku płatności detalicznych, a biorąc pod uwagę wartość transakcji – 99,5%. Jednocześnie w stosunku do 2015 r. o ponad 5% zwiększyła się wartość transakcji przetworzonych przez te systemy (ich liczba wzrosła o 3%).

W większości systemów płatności detalicznych dostrzega się tendencje do wzrostu zarówno wartości, jak i liczby przetworzonych zleceń płatniczych. Świadczy to o dalszym systematycznym rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce.

Działania nadzorcze

Podobnie jak w poprzednich okresach działania nadzorcze dotyczyły monitorowania funkcjonowania systemów płatności. W 2016 r. w trzech systemach płatności (SORBNET2, Euro Elixir oraz BlueCash) odnotowano łącznie siedem incydentów. Przyczyny tych incydentów można podzielić na trzy typy: czynnik ludzki (błędy w wykonaniu procedury), błędy oprogramowania oraz problemy z połączeniem sieciowym. Działania podjęte przez operatorów systemów w związku z powyższymi incydentami zostały ocenione jako prawidłowe.

Nadzór nad systemami płatności koncentrował się na analizie i opiniowaniu zmian w zasadach funkcjonowania systemów płatności detalicznych. W ramach sprawowania nadzoru nad systemami płatności w Polsce w 2016 r. Prezes NBP wydał pięć decyzji; dotyczyły one zmian w zasadach funkcjonowania systemów: Elixir, Express Elixir, BlueCash oraz BLIK.

W 2016 r. zakończono ocenę systemu SORBNET2 pod kątem jego zgodności z *Zasadami dotyczącymi infrastruktury rynku finansowego* (PFMI)¹⁶. Postępowanie prowadzone przez

¹⁵ W uruchomionym w 2016 r. systemie Inkart nie przeprowadzono żadnych transakcji.

¹⁶ *Principles for financial market infrastructures* (PFMIs), CPSS-IOSCO (obecnie CPMI-IOSCO), kwiecień 2012 r., <http://www.bis.org/cpmi/publ/d101a.pdf>

Departament Systemu Płatniczego (DSP) wykazało wysoki poziom zgodności systemu SORBNET2 ze standardami PFMI¹⁷.

Ponadto badano odporność systemu SORBNET2 na wystąpienie skrajnych warunków rynkowych (*stress tests*). Wyniki symulacji przeprowadzonych na podstawie dwóch odmiennych scenariuszy wykazały jego wysoką odporność na przyjęte w badaniu założenia.

¹⁷ Informacja na temat oceny systemu płatności SORBNET2 pod kątem spełniania „Zasad dotyczących infrastruktury rynku finansowego” (według stanu na dzień 31 grudnia 2015 r.), <http://www.nbp.pl/systemplatniczy/nadzor/ocena-systemu-platnosci-sorbn2.pdf>

Rozdział 3

Systemy rozrachunku i systemy rozliczeń papierów wartościowych

Ustawa o ostateczności rozrachunku definiuje (w art. 1 pkt 2) systemy rozrachunku papierów wartościowych jako prawne powiązania między co najmniej trzema instytucjami¹⁸. W systemach tych obowiązują wspólne zasady przeprowadzania rozliczeń lub realizacji zleceń rozrachunku, czyli zleceń uczestnika dotyczących przeniesienia papierów wartościowych w drodze dokonania odpowiednich zapisów w prowadzonej ewidencji papierów wartościowych.

W 2016 r. system rozrachunku IRGiT SRF uzyskał status systemu rozrachunku w rozumieniu ustawy o ostateczności rozrachunku¹⁹. W rezultacie liczba funkcjonujących na polskim rynku systemów rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych wzrosła do pięciu. Obecnie są to:

1. system rozrachunku papierów wartościowych prowadzony przez KDPW SA;
2. system rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych prowadzony przez NBP – SKARBNET4;
3. system rozliczeń na podstawie Regulaminu rozliczeń transakcji (obróć zorganizowany) prowadzony przez KDPW_CCP SA;
4. system rozliczeń na podstawie Regulaminu rozliczeń transakcji (obróć niezorganizowany) prowadzony przez KDPW_CCP SA;
5. system rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych prowadzony przez IRGiT SA – IRGiT SRF.

System rozrachunku prowadzony przez KDPW SA w 2016 r. charakteryzował się stabilną liczbą operacji, których przedmiotem były akcje oraz papiery dłużne. Wahania pomiędzy kolejnymi kwartałami nie odbiegały znacznie od średniej kwartalnej w 2016 r. Wartość operacji systematycznie rosła do III kwartału 2016 r., natomiast w ostatnim kwartale była niewiele niższa niż w poprzednim. W 2016 r. przetworzono łącznie 8,7 mln operacji o wartości 11,6 bln zł.

W systemie SKARBNET4, który umożliwia dokonywanie operacji na bonach pieniężnych NBP i bonach skarbowych emitowanych przez Ministerstwo Finansów, w 2016 r. wykonano łącznie 2,4 tys. transakcji o wartości 4,4 bln zł. W porównaniu z 2015 r. zmniejszyła się liczba transakcji (o 0,6 tys., tj. o 20%), jak również ich wartość – o 832,6 mld zł, tj. o 16%.

¹⁸ Przynajmniej jedną z tych instytucji musi być NBP, bank centralny innego państwa, bank krajowy, oddział banku zagranicznego, instytucja kredytowa lub jej oddział, firma inwestycyjna lub organ władzy publicznej (ustawa o ostateczności rozrachunku art. 1 pkt 5 lit. a–d, h).

¹⁹ Dz.U. z 2016 r. poz. 1224, z późn. zm.

Łączna liczba transakcji rozliczonych przez systemy KDPW_CCP SA wyniosła 22 mln, o 4,1 mln (tj. o 16%) mniej niż w 2015 r. Z kolei całkowita wartość rozliczonych transakcji w 2016 r. wzrosła w stosunku do poprzedniego roku o 85 mld zł (tj. o 19%) i osiągnęła poziom 544,5 mld zł.

W 2016 r. w systemie IRGiT SRF nie rozliczono żadnych transakcji.

Działania nadzorcze

Podobnie jak w poprzednich okresach działania nadzorcze w 2016 r. dotyczyły monitorowania funkcjonowania wymienionych systemów.

W odniesieniu do rynku kapitałowego działania nadzorcze NBP skupiały się na analizie i opiniowaniu zmian w zasadach funkcjonowania systemów rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych prowadzonych przez, odpowiednio, KDPW SA i KDPW_CCP SA. Zmiany te wiązały się z dostosowaniem funkcjonowania powyższych systemów do regulacji ustawowych.

W związku z powyższym w 2016 r. Prezes NBP, na wniosek KNF, wydał dwie opinie dotyczące zmian w Regulaminie KDPW. Natomiast cztery opinie Prezesa NBP dotyczyły zmian w regulaminach systemów prowadzonych przez KDPW_CCP SA.

Działania nadzorcze obejmowały również udział przedstawicieli NBP w pracach kolegium nadzorczego opiniującego wniosek autoryzacyjny KDPW_CCP SA w sprawie rozszerzenia zakresu zezwolenia na świadczenie usług rozliczeniowych jako CCP o instrumenty denominowane w euro.

Rozdział 4

Usługa acquiringu

Usługa acquiringu oznacza działalność polegającą na umożliwianiu wykonania transakcji płatniczych, zainicjowanych przez akceptanta lub za jego pośrednictwem, instrumentem płatniczym płatnika, z wyłączeniem czynności polegających na jej rozliczaniu i rozrachunku w ramach systemu płatności w rozumieniu ustawy o ostateczności rozrachunku. Usługa ta polega na obsłudze autoryzacji, przesyłaniu do wydawcy karty płatniczej lub systemów płatności zleceń płatniczych płatnika lub akceptanta, mających na celu przekazanie akceptantowi należnych mu środków.

Na koniec 2016 r. do rejestru dostawców usług płatniczych, prowadzonego i publikowanego przez KNF, wpisanych było 38 podmiotów, które miały zezwolenie na świadczenie usług płatniczych w charakterze KIP. Spośród nich 21 podmiotów mogło świadczyć usługę acquiringu.

W 2016 r. wartość transakcji realizowanych w ramach usługi acquiringu wyniosła 70,1 mld zł, natomiast liczba transakcji – 794,2 mln. W porównaniu z 2015 r. wartość transakcji wzrosła o 18,1 mld zł (o 35%), a ich liczba o 227,9 mln (o 40%).

Działania nadzorcze

Nadzór Prezesa NBP nad świadczeniem usługi acquiringu ogranicza się do wydawania opinii na wniosek KNF w stosunku do KIP, które chcą w ramach licencji oferować taką usługę.

W związku z prowadzonym przez KNF postępowaniem dotyczącym wydania zezwolenia dla KIP na świadczenie usługi acquiringu w 2016 r. Prezes NBP wydał trzy opinie.

Ocena nadzorowanej infrastruktury systemu płatniczego

Systemy płatności oraz systemy rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych w Polsce w 2016 r. funkcjonowały stabilnie, a charakter i natężenie ewentualnych zagrożeń dla ich stabilności nie zmieniły się istotnie od poprzedniego roku.

Należy stwierdzić, że działania podejmowane przez operatorów systemów były właściwe i zapewniały sprawne oraz bezpieczne funkcjonowanie systemu płatniczego. Dotyczy to również wypełniania przez nadzorowane podmioty obowiązków informacyjnych względem NBP. W szczególności pozytywnie należy ocenić współpracę nadzorowanych podmiotów w tworzeniu standardów przekazywania danych nadzorczych w ramach przygotowywania aktów wykonawczych do ustaw zmienionych zapisami Ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw.

Biorąc pod uwagę powyższe, można uznać, że z punktu widzenia nadzoru *oversight* polski system płatniczy w 2016 r. funkcjonował prawidłowo, zapewniając sprawne i bezpieczne przeprowadzanie rozliczeń i rozrachunków.

Spis skrótów

BIS	Bank for International Settlements – Bank Rozrachunków Międzynarodowych
BUP	Biuro Usług Płatniczych
CCP	<i>Central Counterparty</i> – partner centralny, tj. podmiot, który staje się jedynym kupującym dla wszystkich sprzedających i jedynym sprzedającym dla wszystkich kupujących
CPMI	Committee on Payments and Market Infrastructures – Komitet ds. Płatności i Infrastruktury Rynku Finansowego
CPSS	Committee on Payment and Settlement Systems – Komitet ds. Systemów Płatności i Rozrachunku
DSP	Departament Systemu Płatniczego NBP
EBC	Europejski Bank Centralny
IOSCO	International Organization of Securities Commissions – Międzynarodowa Organizacja Komisji Papierów Wartościowych
IRGiT SA	Izba Rozliczeniowa Giełd Towarowych SA
IRGiT SRF	system rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych prowadzony przez IRGiT SA
KDPW SA	Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych SA
KDPW_CCP SA	izba rozliczeniowa prowadząca działalność w zakresie rozliczania transakcji zawieranych na krajowym rynku finansowym, mająca status kontrahenta centralnego (CCP); część grupy KDPW SA
KIP	Krajowa Instytucja Płatnicza
KIR SA	Krajowa Izba Rozliczeniowa SA
KNF	Komisja Nadzoru Finansowego
KSR	Krajowy System Rozliczeń
NBP	Narodowy Bank Polski
PE	Parlament Europejski
PFMIs	<i>Principles for financial market infrastructures</i> – Zasady dotyczące infrastruktur rynku finansowego
PSP	Polski Standard Płatniczy sp. z o.o.
SKARBNET4	system rozrachunku papierów wartościowych prowadzony przez NBP, funkcjonujący od 13 kwietnia 2015 r.
SORBNET	System Obsługi Rachunków Banków – wersja sieciowa, polski system RTGS dla płatności w złotych, funkcjonujący do 9 czerwca 2013 r.
SORBNET2	nowa wersja systemu SORBNET, funkcjonująca od 10 czerwca 2013 r.
TARGET2	Trans-European Automated Real-Time Gross Settlement Express Transfer System – transeuropejski zautomatyzowany błyskawiczny system rozrachunku brutto w czasie rzeczywistym
TARGET2-NBP	polski komponent systemu TARGET2
UE	Unia Europejska
UKNF	Urząd Komisji Nadzoru Finansowego

www.nbp.pl

